יחידה 6 –היבטים אתיים ומשפטיים בפעילות המודיעין העסקי

מודיעין עסקי לעומת ריגול תעשייתי

פעמים רבות עולה השאלה האם יש הבדל בין מודיעין עסקי לבין ריגול תעשייתי. כדי לענות לשאלה הזו, יש לבחון את הנושא ממספר פנים:

- פן חוקי – כל פעולה שנעשית במסגרת המודיעין העסקי היא פעולה חוקית לחלוטין. במידה וקיימת אי-ודאות בנוגע לחוקיות של מעשה מסוים, הוא אינו מתאים לתחום המודיעין העסקי, מכיוון שפעולות המודיעין העסקי הן חוקיות לחלוטין ולא 'על הגבול החוקי'.
מנגד, ריגול תעשייתי נמצא פעמים רבות על הגבול החוקי, ולעיתים גם 'מן הצד הלא נכון של הגבול...'

- הפן המוסרי – זהו פן אשר יהיה בדרך כלל קשוח מן הפן החוקי, אך גם כאן פועל אותו העיקרון – אם זה גבולי, כנראה שזה לא מתאים למודיעין העסקי , בעוד הריגול התעשייתי יקבל זאת בברכה.

בריגול תעשייתי נעזרים לעיתים קרובות בטכניקות בלתי חוקיות ובלתי מוסריות לאיסוף מידע, כגון: גילוי סודות מסחריים, למרות שהמקור אינו מוכן לנדב את המידע מרצונו החופשי, על ידי העתקת מידע שהושאר חשוף, על ידי גניבה מקוונת (השתלת תוכנת ריגול, לדוגמה - סוס טרויאני, והעתקה באמצעותה של חומרים שלא אמורים היו להיחשף) וגניבה אקטיבית (לדוגמה - באמצעות גניבת מכשיר סלולארי, כפי שמסופר בכתבה מ-11/2013, אשר כותרתה מוצגת להלן).

Markerweek

Markerweek2013 | השבוע/ גיא רולניק

האח הגדול // "חצי שעה עם הטלפון שלך - ונדע עליך הכל"

גם את תזרקו את הטלפון הסלולרי לאסלה, תשברו את המסך או אפילו תשרפו אותו - בחברת סלבריייט הישראלית יצליחו לשלוף ממנו את הזיכרון ויגלו עליכם הרבה מאוד דברים - גם כאלה שאתם לא יודעים על עצמכם

08:43 | 30.11.2013 | מאת: חגי עמית | 26 הוסף תגובה

כמו כן, מידע שהושג על ידי הסגת גבול, פריצה, שוחד, האזנת סתר וכדומה וכל מידע שמוגדר סודי (מידע קנייני, פטנטים וכדומה) שייך תחום הריגול התעשייתי.

המודיעין העסקי מתבסס על מידע זמין וגלוי (נתונים שפורסמו והם נגישים לציבור) או מידע גלוי למחצה (נתונים שנאספו בשטח, כגון מידע מלקוחות, מספקים, מעמיתים למקצוע ומוצע לרכישה בתשלום). השמירה על גבולות אלו יוצרת את ההבדל המהותי בין תחום המודיעין העסקי לתחום הריגול התעשייתי.

קוד אתי

החקיקה מבהירה מה מותר ומה אסור. עם זאת, לא כל מה שחוקי (או אינו בלתי חוקי) הוא גם אתי.
קוד אתי הוא "חוזה" בין החברה לסביבה המשמש כמדריך כללי לטכניקות איסוף מידע. מדובר בקוד כללי אשר פתוח לפרשנות ודורש מבני האדם להיות מוסריים ולבחור לעשות בו שימוש.

אמרות מקובלת בתחום הקוד האתי:

"אני לא אעשה משהו שיפגע בהווה ובעתיד החברה"

"אם אינך רוצה לראות את זה ככותרת בעיתון מחר בבוקר, אל תעשה את זה"

הקוד האתי מסייע להבהיר את סוגיית האחריות על גילוי המידע, נושא אשר לעיתים מצוי בדילמה בין מי שאיפשר להשיג את המידע (אוסף המידע, איש המודיעין העסקי) לבין מקבל המידע (המנהל, בעלי החברה).
הקוד האתי מבהיר שהאחריות השילוחית של המנהל למעשי עובדיו (לרבות אנשי המודיעין העסקי הפועלים עבורו) הינה רחבה ביותר. מנהל לא יכול לבקש מידע, אך בו בזמן להתעלם מהאופן בו המידע נאסף.
זאת ועוד קיימת שרשרת אחריות בהשגת מידע, אשר במסגרתה כל גורם בדרך נושא באחריות. לרבות האחריות השילוחית בה נושאים נושאי המשרה (מנהלים, דירקטוריון...).

חשוב להבהיר כי קיומו של קוד אתי אינו מקל באחריותם של נושאי המשרה ו/או בעלי התפקידים ממעשיהם של שלוחיהם. אם הקוד האתי קיים, אך לא מוטמע – הרי שיש כאן אחריות שילוחית. יתרה מזאת, לעיתים קיים פער בין המסר הגלוי (אל תעשה זאת), לבין המסר הסמוי (אם אתה עושה, אל תגיד לי על זה...).

מקורות הקונפליקט האתי:

- קיים צורך במידע, שכן מידע שווה רווח לפירמה.
- טכניקות איסוף המידע מורכבות ומאתגרות ביותר, ודורשות אמצעים, זמן ועלות גבוהה.
- 'כללי המשחק' העסקי כוללים תחרות 'חסרת חוקים' להשגת יתרון תחרותי, בה מותר לעשות כל דבר כדי לנצח.
- הגבול בין מידע סודי לבין מידע גלוי הוא לעיתים מטושטש.